

Okul-Aile İlişkisinin Rolü ve Önemi: Kavramsal Bir Değerlendirme¹

İbrahim KARAMANLIOĞLU², Recep AKDEMİR³, Berrin MUSLU⁴

Öz

Eğitim sisteminin etkinliğinde ve kalitesinde tüm paydaşların rolü önemlidir. Eğitim sistemi öğretmen, yönetici, öğrenci, veli, iletişim, kaynak gibi birbirine bağlı ve bağımsız sistemlerden ve daha birçok alt sistemden oluşmaktadır. Eğitim sistemleri kalite anlayışına göre hem sorgulanması hem de yapı, işleyiş ve bütün eğitim süreci dikkate alınarak gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gereken bir sistemdir. Etkili ve verimli bir eğitim sisteminin varlığı okul ve aile arasındaki iletişimin gücüne bağlıdır. Okul ve aile arasındaki güçlü iletişimin öğrenci başarısı üzerinde faydalı ve etkili olduğu konuyla ilgili yapılan araştırmaların hemen hemen hepsinde ortaya konmuştur. Öğrenci başarısı üzerindeki bu olumlu etkinin devamlılığı, söz konusu bu ilişkinin sağlanması ve geliştirilmesiyle mümkündür. Eğitimde kaliteyi arttırmak için ailenin okula ilişkin tutumu, ailenin okulla kurduğu iletişim ve ailenin çocukla olan iletişimi gibi unsurların dikkate alınması gerekmektedir. Bu yaklaşım kapsamında araştırmacının amacı, eğitimde okul ve aile ilişkisinin etkililiğinin genel olarak incelenmesidir. Bu çerçevede çalışmada okul ve aile ilişkilerinin mevcut durumu, karşılaşılan problemler ve bu iki paydaş arasındaki ilişkinin geliştirilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul, aile, eğitim, okul-aile iş birliği.

The Role and Importance of School-Family Relationship: A Conceptual Evaluation¹

Abstract

The role of all stakeholders is important in the effectiveness and quality of the education system. The education system consists of interconnected and independent systems such as teachers, administrators, students, parents, communication, resources, and many more sub-systems. Education systems are a system that needs to be questioned according to the understanding of quality and to be reviewed and developed by taking into account the structure, functioning and the whole education process. The existence of an effective and efficient education system depends on the power of communication between school and family. It has been revealed in almost all of the studies on the subject that strong communication between school and family is beneficial and effective on student success. The continuity of this positive effect on student success is possible by strengthening and developing this relationship. In order to increase the quality in education, factors such as the family's attitude towards the school, the communication of the family with the school and the communication of the family with the child should be taken into account. Within the scope of this approach, the aim of the research is to examine the effectiveness of the school-family relationship in education in general. In this context, the current situation of school and family relations, the problems encountered and suggestions for improving the relationship between these two stakeholders are included in the study.

Keywords: School, family, education, school-family cooperation.

¹ Bu çalışma 11-13 Kasım 2022 II. Uluslararası Eğitimde Mükemmellik Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu yazar: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, YL öğrencisi, i.ka09@hotmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4779-8174>

³ Vize İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7366-5204>

⁴ Didim Anaokulu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1985-8336>

Makale GemiŖi	GeliŖ: 04.12.2022	Kabul: 06.06.2023	Yayın:18.07.2023
Makale Türü	Derleme Makalesi		
Önerilen Atf	Karamanlıoğlu, İ., Akdemir, R. & Muslu, B. (2023). Okul-aile iliŖkisinin rolü ve önemi: kavramsal bir değerlendirme. <i>Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)</i> , 3(1), 8-15.		

GiriŖ

Eğitim kurumlarının arz etmiŖ olduğu hizmetin belirlenmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için bu hizmeti geliŖtirme yollarının tespit edilmesi oldukça önemlidir. Bu durumdan dolayı hizmet, alıcının kalite gereksinimini giderdiği ve karŖıladıęı bir mekanizma olarak karŖımıza çıkmaktadır. Bir kurumdaki herkesin kaliteye ulaŖabilmek için kaliteyi dŖnmesi gerekmektedir. Herkesçe bilinmesi gereken Ŗey, baŖarıya götüren Ŗeyin kalite olduğudur. Örgütte bir takım ruhu oluŖturularak tüm üyelerin birlikte ve bireysel olarak ortak kültürün oluŖmasını sağlaması gerekmektedir. Eğitim rgtlerinde eğitimin kalitesine yeterince önem verilmediği, eğitim çıktılarında yalnızca kalitenin vurgulanmasının diğer birçok sürecin atlanmasına neden olduğu ifade edilmektedir (zdemir, 2002: 254-256). Eğitimin merkezinde ğrenci yer almaktadır. Bu durumdan hareketle eğitim sisteminde kalitenin yakalanmasında eğitim sürecinde bulunan her bölümün etkili olması gerekmektedir. Eğitim sürecinde aile de eğitime dahil olmalıdır. Ailelerin eğitim konusunda kaliteye destek vermesi ve okul-aile iŖ birliğinin sağlanmasıyla birlikte baŖarıda etkin bir rolleri bulunmaktadır (Sheldon ve diğerleri, 2004).

Çocuğun okul baŖarısı üzerinde, ebeveynlerin çocuğa evde kazandırdığı kurallara uyma ve sorumluluk bilici edinme tutumları etkili olmaktadır. Çünkü okul, kuralları olan bir kurumdur ve okulda eğitim ğretim açısından çocuğun yerine getirmesi gereken birtakım sorumluluklar bulunmaktadır. Bu nedenle ailelerin çocuklara okula baŖlamadan önce kuralları tanıtmaları, sorumluluk bilincini kazandırmaya alıŖmaları ve okul yaŖantısında da bunların takibini yapmaları gerekmektedir. Böylece aile desteğiyle çocuğun bunlara daha kolay adapte olabileceği dŖnlmektedir.

Kavramsal ereve

Eğitimde Ailenin Rolü

Yasa, nikah ve öteki sosyal değerler dŖnlerek normlara uygun bir biçimde bir kadın ve erkekten meydana gelmiŖ toplumun en küçük birimi aile olarak ifade edilmektedir. ocuk ise ailenin eseri olarak karŖımıza çıkmaktadır (akmaklı, 1995: 20). Çocuğun doğruya, güzele, iyiye, baŖarıya yönlendirilmesi, onda kendi kontrolünü kendinin yapacağı ve kendi kendine yn verebileceği bilincinin ortaya çıkmasında eğitim temel prensip haline getirilmelidir (Altınköprü, 2004: 118). Aileler, ocukların eğitiminde önemli bir oynamaktadırlar. Çocuğun eğitim hayatındaki baŖarısında ailenin desteği ve ilgisi oldukça önemlidir. Aileler çocuklarının eğitimine dair olumlu tutum sergilemelidir. Bunun yanı sıra aileler, çocuklarını okula göndermek için gereken her türlü desteği sağlamalı ve onların okulu sevmelerini, öğrenme isteklerini desteklemeleri de büyük önem taŖımaktadır. Okulun ocuğa sağladığı birçok katkı bulunmaktadır. Çocuğun tüm yeteneklerini uyumlu bir biçimde kullanabilmesi, kendi kendini keŖfetme olanağının tanınması, topluma tüm varlığı ile uyum göstermesi, maksimum seviyede verimli ve yapıcı olmasına imkân tanınması bu katkılar arasında yer almaktadır (akmaklı, 1995: 142-143).

Ailelerin ocukların baŖarı elde edebilmelerinde dikkat etmeleri gereken birtakım durumlar vardır. Bu hususlar arasında evde huzurlu ve mutlu bir aile ortamının oluŖturulması, dikkat dağıtıcı Ŗeylerden arındırılmıŖ uygun bir alıŖma ortamı hazırlanması, evde okumanın alışkanlık hline geldiği okuma saatlerinin oluŖturulması, çocuktan onun seviyelerine uygun olacak Ŗekilde gerçekçi beklentiler içine girilmesi, verilen ev ödevlerinin çocuğun sorumluluğu olarak onun tarafından yapılmasına dikkat edilmesi, televizyonun kapatılması, öğretmenlerle sık sık konuŖulması, baŖarılarını överken gerçekçi olunması, çocuğun moralini bozacak ve onu kaygılandırarak yanlıŖ tutum ve söylemlerden uzak olunması sıralanabilmektedir (Moon ve Rao, 2010; Saygılı, 2013).

Okul-aile iş birliği, aile-çocuk ilişkisi, dinlenme becerisi, okula başlama yaşı, sorumluluk bilinci edindirme, çocuğa önem verme, okul öncesi dönemde çocuk ile geçirilen zamanlarda okula hazırlık aktiviteleri, çalışma ortamı, plan yapma, çocukta benlik algısı ve özgüven, etkili ve verimli çalışma, sorumluluk bilinci edindirme, okulla alakalı günlük konuşma, ailece geziye gitmek, soru sormayı öğretme, uyku, beslenme, gelişim ve uyum sorunları, kitap okuma alışkanlığı gibi durumlar ailelerin çocuğun başarısı için dikkat etmesi gereken durumları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra çocukları azarlamama ve onları küçük düşürmeye yönelik bir tavır sergilememe konusunda da ebeveynlerin hassas olması gerekmektedir. Çünkü ebeveynin çocuğuna söz geçirmek için onu küçük düşürmesi, çocuğun ebeveyninin bu tavrını benimseyip aynı şekilde kullanmasına neden olabilmektedir (Khodadady ve Zabihı, 2011).

Anne-baba-çocuk arasında bulunan ilişkide çocuğun zihinde, bedensel, sosyal ve duygusal bakımdan sağlıklı bir şekilde gelişim yetişmesi beraberinde başarılı bir ilkokul çağını da getirmektedir. Okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocuklarını okula hazırlamak amacıyla birtakım etkinlikleri çocuklarıyla birlikte düzenli bir şekilde gerçekleştirmeleri, çocuğun okul yaşantısını kolaylaştırması açısından oldukça önemli bir durum olduğu söylenebilir. Örneğin; okul öncesi dönemde çizim, resim yapma, boyama, noktalardan oluşan basit bir şekil çizimi, şekil tamamlama, kum oyunu, karalama defterleri ve labirentli bulmacalar gibi yazı öncesi etkinlikler çocuğun yazma becerisinin gelişmesine faydalı olabilmektedir. Sosyal hizmet uygulamaları kapsamında çocukların okul öncesi ve ilkokul dönemlerinde, ebeveynlere yönelik yapılacak aile eğitimi programları ile ailelerin çocuklarını nasıl okula hazırlayacakları ve çocukların okul hayatında nasıl başarılı olabilecekleri konusunda ebeveynlerin bilgilendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir (Yavuzer, 2001: 51).

Okul hayatına başlayan çocuğun belli bir zihinsel olgunluğa erişerek sınıf içindeki aktivitelerde başarılı olması yeterli gelememektedir. Aynı zamanda sınıf dışında gerçekleştirilen aktivitelerde de başarı elde etmesi gerekmektedir. Bu başarı için ise psiko-sosyal bakımdan ve bedence olgun hale gelmesi gerekli olmaktadır. Erken gelişim dönemlerinden başlayarak çocuğu kitap okuması, sinema, resim galerisi, konser, tiyatro ve müzeye götürülmesi ve bunlar ile ilgili düşüncelerini paylaşabileceği ortamın sağlanması çocuğun kendini tanıması ve ifade edebilmesi açısından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra okul öncesi çağda çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarına gönderilmesi okula hazırlık için çocuğu tanıyan önemli bir imkân olarak karşımıza çıkmaktadır (Eşkisu, 2014).

Evde anne babalar tarafından okulda kazandırılan davranışların desteklenmemesinden dolayı okul eğitiminde başarıya ulaşılması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle çocuğun başarısını artırmada anne, baba ve öğretmenin diyalog hâlinde olması gerekmektedir. Çocukların okullarını ihmal etme ya da sürekli okullarına gitmek, onlara sevgi gösterisinde bulunmamak, çocukları sadece öğrenci olarak görmek ise anne babaların yaptığı yanlış davranışlar arasında sayılmaktadır (Şenol, 2009: 73). Çocuğu örnek davranışlar sergileyerek, onların öğrenme ve çalışma hevesinin artırılması gerekir. Örneğin; çocuğun örnek alabileceği kişilerin üzerine aldığı işi özenle ve konsantre olarak yapmaya çalışması, düzenli ve derli toplu olması, işlerini serinkanlılıkla ve sakin bir şekilde yapması, bilgilerini paylaşması, ihtiyacı olduğu zaman çocuktan yardım istemesi gerekmektedir (Saygılı, 2009: 67).

Aile içerisinde, ebeveynlerince bütün yaptıkları kabul edilen veya aile içerisinde baskı altında bulunan, daima eleştirilen ve azarlanan bir çocuğun okulda da benzer tepkiler görmesi pek mümkün değildir. Çocukların her iki yerde de farklı tutumlarla karşılaşmaları bir süre sonra uyum güçlükleri yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda anne, baba ve sınıf öğretmeni iş birliği yapmalı ve aynı tutumları izleyebilecek yolları saptamalıdır (Öz, 2003: 56). Aileden sonra çocuğun ilk ana toplumsallaşma kurumu okul olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte özümsemesi gerekli olan bilgiler ve uyulması gerekli olan kurallar öğrenilmektedir. Çocuk okul olgunluğundaysa ve birlikte yaşamaya yatkınsa okula uyumda zorluk çekmemektedir. Ailenin yanlış tutumu ya da kişilik özellikleri sonucu çocuk toplu yaşama, çalışma ve oynamaya yatkın değilse de okula uyumda zorlanmaktadır. Okula hazır oluş çocuktan çocuğu değişiklik arz etmektedir. Bu da hem çocukların okula başlama yaşını hem de okula uyum biçimini etkilemektedir (Epstein ve diğerleri, 2018).

Çocukların aileleri tarafından yalnızca performanslarından ve başarılarından dolayı sevildikleri hissine kapılmamaları gerekmektedir. Aksi takdirde bu çocuğun anne baba arasına duygusal duvarlar

örmesine, sevilme ve kabul görmek için sürekli çabalaması gerektiği düşüncesine sahip olmasına neden olabilmektedir. Çocuğun anne babası tarafından onların çocuğu olduğu için sevildiğini hissetmesi gerekmektedir (Saygılı, 2009: 109). Çocuklara sağlıklı bir çalışma ortamı sağlamak ebeveynin sorumluluğundadır. Her aile ortamında çocuğa ders çalışacağı ayrı bir oda ayarlanması mümkün olmasa da çocuğun çalıştığı yerin sessizliğini sağlamak mümkün olabilmektedir. Örneğin; televizyonun bulunduğu odada ders çalışmak zorunda olan bir çocuğun yanında televizyonu kapatmak bile onun için önem arz etmektedir. Başarıda önemli olan faktörlerden biri de çok çalışmak değil etkili ve verimli çalışmaktır. Bu nedenle çocuğa zamanını etkili kullanması ve yönetebilmesi öğretilmelidir. Tüm günün masa başında verimsiz bir şekilde geçirilmesinin önüne geçmek için programlara, spor ya da müzik etkinliklerine de yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Önemli olan derse ve ders dışı faaliyetlere çocuğun uygun bir şekilde zaman ayırabilmesini sağlamaktır (Yavuzer, 2013: 171).

Çocuğun planlı bir şekilde ders çalışmasını sağlamada, ailenin çocuk ile birlikte plan yapması etkili olmaktadır. Aynı zamanda evde sessiz bir çalışma ortamının sağlanması da oldukça önemlidir. Çocuğa baskıyla ders çalıştırmak onun derse olan hevesinin kaçmasına, masa başına otursa bile aklının başka yerlerde olmasına neden olmaktadır. Çocuk severek, isteyerek zevk alarak çalışırsa performansı yüksek olabilecektir. Çocuğun kapasitesinin dışında aşırı derecede yüksek veya düşük, katı ya da gerçek dışı beklentiler çocukların bozuk bir gelişim sürecinden geçmesine ve uyumsuz olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle aile bireylerinin çocuğunun kapasitesini doğru tanınması gerekmektedir (Saygılı, 2009: 91-94).

Aile bireyleri ile çocuk arasında bulunan sevgi bağının güçlü olması doğrultusunda çocuk sorumluluk yeteneği geliştirmektedir. Çocuğun yaşı ve seçimi çerçevesinde çocuğa sorumluluk kazandırabilmek amacı ile seçme özgürlüğünün verilmesi gerekli olmaktadır. Çocuk ebeveynlerden kabul edilebilir bir istekte bulunuyorsa, kısaca “evet” demek yerine ona seçme özgürlüğü vermek adına, onun bir seçim özgürlüğü olduğunu vurgulayıcı ifadelerin kullanılabilmesi ifade edilebilmektedir (Dodurgalı, 2011). Çocuğun bir işi kendiliğinden yapmaya istekli ve hazır olması onun o iş sorumluluğunu kazanmasına hazır olduğunu göstermektedir. Bir çocuğun kendi kendine yemek yeme becerisini kazanması da onun sorumluluk becerisini kazanmasında etkili olan faktörlerden sayılmaktadır. Çocuk eğer ev işlerinde yardımcı olmaya istekliyse ona yapabileceği işler verilerek sorumluluk becerisini kazanmasına yardım edilmesi gerekmektedir. Çocuğa yaşına uygun yapabileceği uygun işler verilmesiyle de aile içindeki sorumluluk paylaşımı oluşturulabilmektedir (Altınköprü, 2004: 174-178).

Çocuğunun ders çalışmayı sevmeyip çok fazla televizyon seyrettiğinden yakınan anne babaların öncelikle değişime kendilerinden başlamaları gerekmektedir. Ayrıca çocuğun odasında bilgisayar ve televizyon olmamalıdır. Evde çocukların ders çalışmaları gereken zamanlarda ders çalışmaktan daha zevkli olan şeylerin kapatılması gerektiği ifade edilmektedir (Kalkınç, 2007: 35-42). Çocukları spora teşvik etmek gerekmektedir. Sağlıklı bir fiziksel gelişim için spor yapmak önemlidir. Spor yapan öğrencinin konsantrasyon becerisi artacağı gibi ders çalışma performansı da artmaktadır. Ayrıca çocuğun ders çalışırken yorulduğunda egzersizle çalışmaya ara vermesi de önemlidir (Saygılı, 2009: 55). Çocuğun çalışma davranışının sıklığı artırılmak istendiğinde, çalışmanın hoşlanılan veya sık yapılan bir başka etkinlikten önceye alınması faydalı olabilir. Böylece çocuğun hoşlandığı işi yapabilmesi için önce belirli bir miktarda ders çalışması gerekmektedir (Yavuzer, 2013: 171).

Çocukların başarısı üzerinde bilgisayar, tablet, cep telefonu, televizyon benzeri teknolojik aletler etki yaratmaktadır. Bu teknolojik araç gereçler hem çocuğun dikkatini dağıtmakta hem de zamanlarının boşa gitmesine neden olmaktadır. Bu durum da öğrencinin başarısının azalmasına yol açmaktadır. Fakat teknolojik araç gereçler amaçları doğrultusunda kullanıldığında çok faydalı bilgilerin de öğrenilmesini sağlamaktadır. Ebeveynlerin bunları kontrol ederek seçici davranmaya çalışmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bazı televizyon programlarının olumsuz etkisi ailenin verdiği eğitimi silip yok edecek güçte olmaktadır. Ama bu olumsuz etkinin azaltılması mümkündür ve çocuğun ailesiyle güçlü bağlar içerisinde olması bu durumu kolaylaştırır. Ailenin, çocuğu televizyondaki her programının kendisine yönelik olmadığı hususunda ikna etmesi gerekmektedir (Çakmaklı, 2009: 206).

Çocukların okulda edindikleri bilgilerin pekişmesi için, ailelerin bu bilgileri günlük hayattan örnekler ile ilişkilendirmesi oldukça önemlidir. Örneğin; kesirler konusunun kendisine hiçbir fayda

vermeyeceğini söyleyen bir çocuğa annenin onun en sevdiği keki yaparken malzemeleri kesir hesaplarından yararlanarak belirlediğini söylemesi çocuğun kesirler konusuna ilişkin tutumunu değiştirebilecektir. Okulda günlerin nasıl geçtiği, günlük olayların, aile sorunlarının, hatta toplumsal problemlerin bile konuşulduğu aile ortamlarında çocukların görüşlerinin saygıyla, değer verilerek dinlenmesi onların düşüncelerini özgürce söyleme, akıcı bir biçimde konuşma, doğru okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Altınköprü, 2004: 153-154). Ebeveynin çocuğun günlük okulda neler öğrendiğini, neler yaptığını sorması çocuğa, eğitimin ve kurumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Evde okul konusunda endişeli tavır alınmasının çocuk tarafından biliniyor olması çocuğun başarısızlığına sebebiyet vermektedir (Saygılı, 2009: 81-82).

Ailelere çocuklarının okul fobisi sorununun giderilmesinde birtakım görevler düşmektedir. Bu görevler ise; çocuklara okul öncesi çağdan başlayarak eşyalarını düzenlemesi ve ev içinde bazı kuralları belirlemesi benzeri sorumlulukların verilmesi, çocuğun annesine bağımlı hale gelmemesi için çocuğa bağımlı olmamaları, okul öncesi zamanda çocuğa okulda dersin olduğu anne babanın olmadığı benzeri söylemlerin dillendirilmemesi, çocuğa sürekli bir şekilde ödevlerinin anımsatılmaması ve okula gitmek istememe nedenlerinin ne olduğunu anlayabilmeleri yer almaktadır (Yalçın Aktosun, 2009: 143-147). Çocuklara kitap, kalem, defter ve çanta benzeri malzemelerin zamanında alınması ve bu malzemelerden temiz ve sağlam yararlanması gerektiğinin anlatılması, arkadaşları içinde ve okulda giyeceği kıyafetlerin temiz ve uygun olması, sabah okula giderken okul kıyafetlerini giymesini okuldan dönünce de ev kıyafetlerini giymesi ve okul kıyafetlerini askıya asmasının gerektiğinin belirtilmesi ailelere düşen diğer görevlerdir (Atamanalp, 1999: 121). Çocukla beraber dışarı gezmeye gitmek çocuğun çevresini gözlemlemesine olanak sağlamaktadır. Gözlem yapan çocuk gördüklerini inceler, bunları zihninde anlamlandırır, bunun sonucunda da zihninde sorular üretmeye başlayabilir. Çocukların yakın çevresini tanıyıp gözlem yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunması için aile ile birlikte kültür gezilerinin yapılması tavsiye edilmektedir. Şehirlere gezilmeye gidilmesi, gidilemiyorsa şehirler hakkında araştırmalar yapılarak şehrin bölgesel, tarihi, yöresel özelliklerini öğrenmeleri gerekmektedir (Şenol, 2009: 135).

Çocukların zihinsel çalışmalarda başarı elde edebilmesinde beslenmeleri etkili olmaktadır. Bir öğrenci okula gitmeden önce kesinlikle kahvaltısını yapmalıdır. Çünkü uzmanların da açıkladığı gibi kahvaltı günün en temel öğünü olmaktadır. Bu öğünde zihni açacak, çocuğa enerji sağlayacak sağlıklı besinlerin yenmesi onların başarısını artırmaya yardımcı olmaktadır. Çünkü sabahları kahvaltı eden çocuğun daha yüksek notlar alacağı, dikkatini daha kolay toplayacağı ve karmaşık problemleri çözmekte çok zorlanmayacağı, böylelikle öğrenme becerisinin de daha yüksek olacağı belirtilmektedir (Saygılı, 2009: 53). Anne babanın çocuğuna soru sormayı öğretmesi gerekmektedir. Çünkü nasıl soru soracağını bilen kişi sorulara nasıl cevaplar vereceğini de öğrenmektedir. Anne babanın çocuğuna anlık bilinmesi mümkün olan ya da tam gün süre verilerek ödüllü olan sorular sorarak çocuğunu düşünmeye sevk etmesi mümkün gözükmektedir (Şenol, 2009:149- 150).

Ebeveynler çocukları ile beraber kitap seçerek çocuklarına örnek olmalıdır (Çakmaklı, 2009: 65). Çocuğu kitap okutarak büyütmek de onun dinleme, hayal kurarak kavrama becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Ayrıca çocuğa söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri ve melodilerinin tümü, okunan öyküler çocuğun yazma ve konuşma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olmaktadır. İleriki okuma becerisinin temellerini bu tür etkinlikler oluşturmaktadır (Epstein ve diğerleri, 2018). Konuşmanın ritim ve akıcılığında bir kesintinin olması ile oluşan konuşma bozukluğu kekemelik olarak ifade edilmektedir. Çocukta meydana gelen kaygı neticesinde konuşma sesinin, hecelerinin, kelimelerin veya cümlelerin ifadesinde birtakım sorunlar meydana gelmektedir. Kekemeliğe genetik ve bilişsel etmenler neden olabilmektedir. Aynı zamanda çevrenin sebep olduğu kaygılar ve korkuların da kekemeliğe yol açabildiği belirtilmektedir. Aile bireylerinin bu konudaki endişelerini çocuğa yansıtmamaları gerekmektedir. Kekemelik başlar başlamaz bir hekime başvurulması gerekmektedir (Seven, 2011: 119-120). Çocuklarda sahiplik duygusunun tam gelişmemiş olması, hatalı anne-baba tutumları, çocuğa verilen harçlık miktarının yetersiz oluşu, çocuğun kendini değersiz hissetmesi, dikkat çekme isteği, özgüven problemi, ebeveynleri tarafından yeterince sevgi ve ilginin görmemesi, ebeveyninden intikam alma duygusunun bilinçaltına yerleşmesi, çalma davranışı sergileyen birinin model alınması ve depresyon süreçleri gibi nedenler çocuklarda çalma davranışlarının sebepleri arasında

sayılmaktadır (Yalçın Aktosun, 2009: 104-105). Özetle, çocuğun başarısında etki yaratan durumlar aşağıdaki gibidir (Dam, 2008: 83):

- Ebeveynlerin çocuğa karşı olan davranışları,
- Aile içindeki ilişkiler,
- Aile üyelerinden birinin vefat etmesi,
- Boşanma,
- Ebeveynlerin okula karşı olan davranışları ve çocuğun okul başarısından beklentileri,
- Çocuğun ders çalışma ortamı.

Okul-Aile İş Birliği

Ailenin çocuğun eğitimine katılımı gerekmektedir. Aile katılımı, çocuğun içinde yaşadığı aile ve okul gibi iki kurum arasındaki ilişkinin gklenmesi ve ailenin çocuğun eğitiminde daha etkin rol almasının vurgulanmasıdır (Erkan, 2010: 29). Ailenin eğitim sürecine katılımında okul-aile birliklerinin işlevsel hale getirilmesinin yanında okul sosyal hizmetine de ihtiyaç duyulmaktadır. Okul sosyal hizmeti uygulamaları içinde yer alması mümkün gözüken aile eğitimi çalışmaları ile ailenin eğitilmesi ve bununla birlikte çocukların eğitimine bilinçli bir şekilde katılımlarının sağlanabileceği düşünülmektedir. Tezel-şahin ve zyrek'e göre (2011: 10), çocukların sağlıklı bir biçimde yetiştirilebilmesi için geliştirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerin bütünü olan aile eğitim programı ile aile bireylerinin çocuklarının gelişim ve eğitim sürecine katılımını sağlamak amaçlanmaktadır.

Ailelerin ve öğrencilerin karşı karşıya kaldığı sorunların giderilmesi ile ilgili gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarında ailelerden de onlara düşen görevleri yerine getirmesi beklentisi oluşmaktadır. Aileler uzmanlar ile gerekli olan iş birliğini gerçekleştirmeli ve kendilerini güçlü hissetmelidir. Kişinin bir problemi giderecek gücün kendisinde var olduğunu biliyor olması, bireysel problemlerin giderilmesinde oldukça önemlidir. Daha sonra ise problemleri gidermek için bir program hazırlayarak gerçekleştirdiği planı kararlı bir biçimde uygulamalıdır (Peale, 2001:156). MEB 2006 Okul ncesi Eğitim Programında, okul öncesi eğitimden ilköğretime geçişte öğretmenin, ailenin, görev ve sorumlulukları ayrı bir bölüm olarak değerlendirilmiştir. Burada çocuğun ilköğretime hazırlık evresinde ailenin destek olmasının önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca çocuğun okuldaki başarısı üzerinde etki yaratan okuma işteği ve okula karşı pozitif davranışın aile tarafından kazandırılabilieceği ve ailelerin de bu durumla alakalı bilgi edindirilmesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir (Kök, vd., 2008: 241). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün hazırlamış olduğu Aile Eğitim Programı (AEP) mevcuttur. AEP bir yetişkin programıdır. Bu programın içeriğinde aile eğitim ve iletişimi, hukuk, ekonomi, medya, sağlık alanlarında programlar bulunmaktadır. Yaşamın ilk çeyreği (0-18 yaş gelişimi), evlilik ve aile yaşamı, hayat yetenekleri, okul ve aile, üstün kabiliyetli çocuklar ve aileleri uygulamaları aile ve iletişim alanında gerçekleştirilmektedir.

Keçeli-Kaysılı (2008: 79-80) tarafından aile katılım programlarının bütün ailelerin nitelikleri düşünülerek hazır edilmiş ve önleyici özellikteki programların bütün aileleri kapsamasının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Aile eğitim programlarının herhangi bir durumun meydana geldiği zamanda müdahalede bulunmasının değil de sorun çıkmadan önce düzenlenmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Böylelikle ailelerin çocuklarının gcsz yönlerine değil, güçlü yönlerine de odaklanmaları sağlanarak çocuklarını motive edecek ve onlardan beklentilerini arttıracak yollara girmeleri sağlanabilecektir. Aile katılım programlarının önleyici nitelikte olması için ğretim yılı başında başlatılması mümkün olabilir. Bu programın geliştirilmesi aşamasında her aile ile görüşülerek hangi zamanların aileler için uygun olduğu, hangi katılım alanını tercih ettiği, hangi konularla ilgisi olduğu konularında bilgiler alınabilir. Bu bilgilerle ailelerin tanınması ve aile katılım programlarının bireyselleştirilmesi sağlanmış olabilecektir. Ailelerin eğitime destek olmasında ekolojik bakış ve sistem yaklaşımı etkili olmaktadır. Bu bakış açısı, çocuğun gelişiminde etkileşimlerin önem arz ettiği, ailenin ve çevrenin etki yaratan ve çocuktan etki gören bir bileşen olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun başarısında ailenin rolü oldukça büyüktür. Bu nedenle okulların ve eğitimcilerin bu yaklaşımı kabul etmesiyle aile katılımı için gereken ilk adım atılmış olacaktır. Böylece iş birliği üzerine inşa edilmiş eğitim programı modelleri oluşturulmuş olacaktır.

Sonuç

Aile desteği çerçevesinde okulda verilen eğitimin kalitesi artırılabilir. Aile desteği için ise okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu iş birliğinde çocuk gelişimi, başarının yükseltilmesi için nelerin yapılmasının gerektiği ve aile içi ve aile çevre arasında bulunan ilişkide hangi konulara dikkat edileceği ile ilgili planlı, düzenli ve profesyonel bir biçimde okul sosyal hizmet uygulamaları verilmelidir. Bu uygulamaların bulunmasının yarar sağlayacağı düşünülen aile eğitimlerine ve aileye yol gösteren uygulamalara gereksinim olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu uygulamaların veli, öğrenci, okul ve öğretmen arasında iş birliğiyle gerçekleştirilmesi gerekli olmaktadır. Çeşitli davranış, uyum ve gelişim sorunları yaşayan çocukların ailelerinin hem kendi çocuklarının hem de çocuklarıyla beraber aynı sınıfta okuyan diğer çocukların başarıları için gereken ilgiyi ve mücadeleyi göstermeleri gerekmektedir. Bunun için de ailelere destek hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Bu destek hizmetlerinin de okul-aile iş birliğini de sağlayıp desteklemesi açısından okul sosyal hizmeti kapsamında yapılması gerektiğinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ebeveynlerin davranışları çocuklarının eğitimleri üzerinde etkilidir. Bu çalışmada bu davranışların tutarlı olmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Anne, baba ve çocuk arasında bulunan ilişki de karşılıklı olarak anlayış, paylaşma, empati, sevgi ve diyalogun bulunmasının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Aile üyelerinin yanı sıra çevre, arkadaş ve akraba etmenleri de çocuk eğitimi üzerinde etkilidir. Diaz-Soto (1988) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin okul başarılarının düşük olmasındaki en önemli faktörün ebeveynlerinden yeterli desteği ve ilgiyi görememeleri olduğu tespit edilmiştir. Çelenk (2003) tarafından yapılan araştırmada eğitim konusunda her türlü desteği veren bir ailede yetişen çocuğun okuldaki başarısının daha yüksek olduğu ve okulla ortak programda fikir birliği sağlayan ve düzenli bir iletişim içinde bulunan ebeveynlerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde okul-aile iş birliğinin önemine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde aile desteğinin öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu ve okul-aile iş birliğinin öğrencilerin başarılarını artırıcı yönde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (Çamlıbel-Çakmak, 2010; Ekinci-Vural ve Kocabaş, 2016; Gürşimşek ve diğerleri, 2002; Mo ve Singh, 2008; Sağlam ve Çalışkan, 2017; Şen-Karadağ ve Tuncay, 2022; Yücebaş-Artan, 2019). Tüm bunlar değerlendirildiğinde eğitimde okul ve aile iş birliğinin çok önemli olduğu söylenebilir. Çocukların gelişim sürecinde hem okul hem de aile rolleri birbirini tamamlamaktadır. Bu nedenle, okul ve aile arasında iyi bir iletişim kurulması gereklidir. Okul ve aile arasında iletişim olmaması ve/veya iletişimin kötü olması öğrencilerin başarısını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle okul ve aile arasında kurulacak iyi ve güçlü bir iş birliğinin çocuğu başarılı bir geleceğe hazırlayacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Altınköprü, T. (2004). *Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?* Hayat Yayınları.
- Atamanalp, C. (1999). *Çocuk terbiyesi ve eğitimi rehberi*. Ekev Yayınları.
- Çakmaklı, K. (2009). *Anne, baba ve eş olmak*. Yağmur Yayınları.
- Çakmaklı, K. (1995). *100 soruda çocuk ve aile*. Seha Neşriyat.
- Çamlıbel-Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 1-18.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: aile dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2 (2), 28-34.
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99.
- Diaz-Soto, L. (1988, April 27-May 1). *The home environment and puerto rican children's achievement: a researcher's diary*. [Conference presentation]. National Association for Bilingual Education Conference, Houston.
- Dodurgalı, A. (2011). Çocukta sorumluluk bilincinin önemi ve ailede kazandırılması. N. Catic Türkyılmaz (Ed.) *Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları* içinde (ss. 153-164). Timaş Yayınları.
- Ekinci-Vural, D. ve Kocabaş, A. (2016). Okul öncesi eğitim ve aile katılımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1174-1185.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R. & Hutchins, D. J. (2018). *School, family, and community partnerships: your handbook for action*. Corwin Press.

- Erkan, S. (2010). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. F. Temel (Ed.) *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde. Anı Yayıncılık.
- Eşkisu, M. (2014). The Relationship between bullying, family functions, perceived social support among high school students. *Procedia-Social And Behavioral sciences*, 159, 492-496.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. ve Ekinci, D. (2002). Çocuğun eğitiminde aile katılımının önemi (bir pilot çalışma). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Kök Yayıncılık
- Kalkınç, F. (2007). *Çizgilerle çocuk eğitimi*. Gül Yurdu Yayınları
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Khodadady, E., & Zabihi, R. (2011). Social and cultural capital: underlying factors and their relationship with the school achievement of iranian university students. *International Education Studies*, 4(2), 63-71.
- Kök, M., Yazar A. ve Çelik, M. (2008). Aile katılımının okul öncesi eğitimde 2006 okul öncesi eğitim programındaki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 233-243.
- Mo, Y. & Singh, K. (2008). Parents' relationships and involvement: Effects on students' school engagement and performance. *Research in Middle Level Education Online*, 31, 1-11.
- Moon, S. S., & Rao, U. (2010). Youth–family, youth–school relationship, and depression. *Child And Adolescent Social Work Journal*, 27(2), 115-131.
- Öz, İ., (2003). *Çocuk ve eğitim*. Kök Yayıncılık.
- Özdemir, S., (2002). Eğitimde toplam kalite yönetimi. *Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 253-270.
- Peale, N. V., (2001). *Olumlu düşünmenin gücü*. Ş. Cüceloğlu (Çev. Ed.). Sistem Yayıncılık.
- Sağlam, M. ve Çalışkan, Z. (2017). Okul öncesi eğitimde aile katılımına ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 39-49.
- Saygılı, S. (2009). *Çocuklarımızın başarısı elimizde*. Elit Kültür Yayınları.
- Saygılı, S. (2013). *Çocuklarda davranış bozuklukları*. Elit Kültür Yayınları.
- Seven, S. (2011). *Çocuk ruh sağlığı*. Pegem Akademi.
- Sheldon, S. B., & Van Voorhis, F. L. (2004). Partnership programs in us schools: their development and relationship to family involvement outcomes. *School Effectiveness And School Improvement*, 15(2), 125-148.
- Şen-Karadağ, Ö., & Tuncay, T. (2022). Aile eğitim programı (AEP) ve ebeveynlik becerileri arasındaki ilişkilerin yararlanıcıların gözünden incelenmesi: kontrol gruplu bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(54), 11-42.
- Şenol, Ö. (2009). *Farkında mısınız? Çalış Ofset*.
- Tezel-Şahin, F. & Özyürek, A. (2011). *Anne baba eğitimi ve okul öncesi aile katılımı*. Morpa Kültür Yayınları.
- Yalçın-Aktosun, Y. (2009). *Problem çocuk mu?* Gül Yurdu Yayınları.
- Yavuzer, H. (2001). *Okul çağı çocuğu*. Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk eğitimi el kitabı*. Remzi Kitabevi.
- Yücetaş-Artan, G. (2019). Eğitimde veli katılımı: doküman incelemesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.